

Lente in Twente

Hij begaf zich in de wereld van verzetsstrijders, wielrenners, mariniers, marathonschaatsers en bergbeklimmers, maar in de arena van de zogeheten voetballerij had filmmaker Geertjan Lassche zich nooit gewaagd. Daar moest verandering in komen met een documentaire over PEC Zwolle, een bescheiden club die het de laatste jaren zo voor de wind ging, dat tegenspoed welhaast op de loer moest liggen. Het project kwam nooit van de grond, terwijl in Zwolle de zon bleef schijnen – 'het was een beresaaie film geworden', zegt Lassche. Het voetbalthema werd pas nieuw leven ingeblazen toen een tierende Erik Dijkstra op een dag opgewonden door het BNN-VARA-gebouw in Hilversum stampvoette. Zijn club, FC Twente, had een nieuwe klap te verwerken gekregen – de zoveelste straf voor het financiële wanbeleid dat de Tukkers de jaren ervoor hadden gevoerd. De tirade bleek een onbewuste auditie. Sander van den Eeden, hoofd informatie van de VARA, vroeg Lassche of hij een film wilde maken: de wederopstanding der Tukkers, door de brillenglazen van Dijkstra, de bekendste Twente-supporter van Nederland. Na zoveel zuur, zou het zoet zich terstond aandienen, zo werd geredeneerd. In werkelijkheid bleven de lijken bij de kampioen van 2010 in recordtempo uit de kast vallen. *Het laatste jaar van FC Twente*, zoals de film (ongeacht de toekomst van de club) moest gaan heten, leek zo een bijna profetische waarde te krijgen. Lassche: 'Er werd ons vaak gezegd dat we zo met

Geertjan Lassche over zijn film Het laatste jaar van FC Twente: 'De gewone man van Twente heeft m'n hart gestolen.'

onze neus in de boter waren gevallen. In zekere zin klopt dat ook, maar het feit dat er ergens iets aan de hand is, is pas de helft van een film. Je moet gelaagdheid hebben, personages die zich ontwikkelen.'

Het voornaamste personage is Erik Dijkstra. 'Ik wilde hem neerzetten als iemand van vlees en bloed. Het moest geen *Freak in het wild* worden, dat hij bij een cue van mij bepaalde dingen zou gaan doen. Dat betekende dus ook dat hij kwetsbaar moest worden. Dat duidelijk zou worden: wie ben je nou echt?'

We zien hem huilen, springen, vloeken, en op momenten lijkt hij de verantwoordelijke bestuurders wel eigenhandig voor de rechter te willen slepen. Hoe heb je Erik van dichtbij als Twente-supporter leren kennen?

'Hij heeft gedurende de draaiperiode een ontwikkeling doorgemaakt. Door de verschillende supporters met wie hij op de tribune in aanraking kwam – belangrijke personages in de film – is hij meer de Twente-fan van bier en worst geworden. Hij is niet degene die meegaat naar

Geertjan Lassche

alle uitwedstrijden, 35 jaar zijn ziel en zaligheid in de club heeft gelegd en na zijn dood vanuit het stadion naar zijn graf zal worden gedragen, maar hij heeft wel kameeradschappen ontwikkeld die hij vooraf ook niet kende. Hij hoorde er bij, op een bepaalde manier. Je zou het hem zelf moeten vragen, maar ik denk dat dat het belangrijkste is dat dit afgelopen jaar hem gebracht heeft.'

Hoe werd jullie aanwezigheid bij de club ervaren? 'Ik ben gewend om redelijk anoniem te werken. Ik duik onder. In het begin ben ik die nozem met een camera, maar hoor op een gegeven moment bij de familie. Dat was nu niet het geval. Ik had met Erik bij wijze van spreken een zwaailicht bij me. Je zag het bij de persconferenties na wedstrijden: het draaide bijna niet eens meer om de uitslag. Iedereen lette op Erik. Lang niet iedereen zat op zijn vragen te wachten.'

Hebben jullie tegenwerking gekend? 'Bepaalde mensen binnen de club hadden absoluut geen trek in ons. Ted van Leeuwen, de technisch manager, en coach Alfred Schreuder vonden ons verschrikkelijk, nog voor we iets gedaan hadden. Voorzitter Aldo van der Laan

andere keer had ik het gevoel dat iemand me een klap voor mijn bek wilde geven. Ik wist al gauw: dit soort mensen loopt er dus ook rond. Gelukkig maak je mij de pis niet zo snel lauw. Op die momenten, die je leert herkennen, doe je een stapje terug en berg je je camera even op. In de tweede helft van de draaiperiode was het overigens anders, toen werden we niet eens meer als pers gezien. Wat we natuurlijk wel waren.'

Joop Munsterman?
'HIJ HANGT ALS EEN SOORT SPOOK BOVEN DE HELE FILM. DIE MAN BLIJFT EEN MYTHE.'

ook, die heeft zelfs gezegd dat we geen stap binnen de poorten zouden zetten. In het begin mochten we alleen op de perstribune. En de club heeft een poging gedaan om ons een overeenkomst te laten tekenen waarin stond dat ze ons konden censureren. Dat hebben we geweigerd. Ze hadden ons daarop de toegang kunnen ontzeggen, maar dat hebben ze niet gedaan. Op een gegeven moment brak de hel los, en in de chaos die ontstond konden we eigenlijk overal gaan waar we wilden.'

Je hebt je voornamelijk tussen de supporters begeven, waaronder die van de harde kern, Vak-P. Was dat prettig werken? 'Ik heb er ook minder fijne situaties meegemaakt. Toen ik eens alleen naar een wedstrijd ging, kreeg ik een glas bier vol in mijn gezicht gesmeten uit een vak brullende supporters, en een

Heb je geleerd waarom mensen zich zo kunnen verliezen in een voetbalclub? 'Wat me is opgefallen: het draait niet om het spelletje tussen de lijnen. Voetbal is slechts een spel in een spel. Het gaat om een cultuur die wordt gevormd, in dit geval die van de Tukker. Het voornaamste is dat de mensen trots kunnen zijn. Op hun regio, en dus op zichzelf.'

De bekende vergelijking met de kerk wordt in de documentaire gemaakt. 'Twente is ook een soort kerk. Een keer in de week komen de mensen samen in het stadion om hun geloof te belijden. Dat is onfeilbaar, het kan niet vallen of breken. Als er stront aan de knikker is, ligt het aan de voorganger, of aan de ouderlingen. Nooit aan het geloof, dat hogere doel. In de voetballerij doen maar heel weinig poppetjes ertoe. Iedereen is inwisselbaar. Spelers, coaches, bestuurders. Schreuder gaat weg, en er komt een nieuwe trainer. Over de vertrokken Van der Laan heeft niemand het meer. Wat dat betreft is er maar één uitzondering...'

Joop Munsterman. 'Hij hangt als een soort spook boven de hele film. Die man blijft een mythe. Op die manier heb ik hem ook door het verhaal willen vlechten. Uiteindelijk krijgt Erik hem aan de telefoon. Hij heeft anderhalf uur tegen hem lopen ageren, maar als hij Munsterman dan aan de lijn heeft, dwingt die hem op een bepaalde manier toch om de balans opnieuw op te maken. Het is een buitengewoon innemende man. Dat merkte ik ook toen ik het gesprek filmde. Als je naar hem luistert, heb je soms de neiging om te denken: goh, misschien is het ook wel zo.'

De situatie waarin de club verkeert wordt niet expliciet uitgelegd. 'Dat is een bewuste keuze geweest. Over een tijdje wordt er ongetwijfeld een boek over dit jaar geschreven, duikt *Andere tijden sport* erin of blik *Nieuwsuur* er nog eens op terug. Ik heb het gevoel van die periode in beeld willen brengen. Hoe de supporter, de kleine man, zijn club in dat jaar heeft beleefd. Na afloop mag iedereen op Wikipedia naar de feiten gaan zoeken.'

Ben je iets voor Twente gaan voelen? 'Toen ik klaar was met het beklimmen van de Himalaya voor mijn film *Hemelbestormers*, was ik van plan om een jaar later de Mount Everest te proberen. Nadat ik bij de mariniers was geweest voor *De uitverkorenen*, wilde ik kijken of ik me nog verlaat kon aansluiten. Ook FC Twente beklijft. Door die club ben ik voetbal echt leuk gaan vinden en heb ik geleerd hoe een machtsstructuur werkt. Ik ben niet iemand die duizenden euro's naar de club brengt, naar uitwedstrijden gaat of alle uitslagen uit zijn hoofd weet, dus het zou pretentius zijn om te beweren dat ik een supporter ben. De gewone man van Twente heeft m'n hart gestolen. Dat is het.'

2DOC: HET LAATSTE JAAR VAN FC TWENTE
MAANDAG, NPO 2, 20:25 UUR

Documentaire over de ondergang van voetbalclub FC Twente door de ogen van de supporters. Regie: Geertjan Lassche.